

УДК 378.09

DOI 10.31494/2412-9208-2021-1-1-201-208

**INDEPENDENT WORK OF STUDENTS OF PEDAGOGICAL
INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN THE STUDY
OF THE DISCIPLINE “SECOND SLAVIC LANGUAGE”**

**SAMODZIELNA PRACA STUDENTÓW PEDAGOGICZNYCH
INSTYTUCJI SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W STUDIOWANIU
DYSCYPLINY “DRUGI JĘZYK SŁOWIAŃSKI”**

Halyna BACHYNSKA,

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor

g.bachynska@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0001-6901-613X>

Tetyana VILCHYNSKA,

Doctor of Philology, Professor

tetyana_v@ukr.net

[orcid.org/ 0000-0003-4881-6132](http://orcid.org/0000-0003-4881-6132)

Oksana VERBOVETSKA,

Candidate of Philological Sciences,
Teacher

oksana_werbowetska@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0003-3142-364X>

Nina SVYSTUN,

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor

nina-s77@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0003-0398-8803>

*Ternopil Volodymyr Hnatiuk National
Pedagogical University*

Narodowy Uniwersytet

*Pedagogiczny w Tarnopolu
Włodzimierza Hnatiuka*

✉ 2, Maksyma Kryvonosa St.,
Ternopil 46009

✉ Ul. Maksyma Kryvonosa 2,
Ternopil 46009

Original manuscript received: March 27, 2021

Revised manuscript accepted: April 20, 2021

ABSTRACT

The article examines the role of independent work in modern higher education institutions. It is defined that nowadays the independent work role is growing, in the process of which students gain new knowledge, skills, and abilities and gain creative experience. Independent study should contribute to the acquisition of skills to learn, self-develop, creatively apply the acquired knowledge and adapt to teaching.

The specifics of the pedagogical educational institution students' independent work organization as an effective means of raising the level of knowledge and consolidation of practical skills in the study of the discipline “Second Slavic language” are considered. The main ways of forming students' motivation to work independently are determined. Among them are:

- *Taking into account the interests of students.*
- *Use of interactive methods.*
- *Selection of creative, problem-solving tasks.*
- *The ability to choose the topic by students themselves.*
- *Professional orientation of functions.*
- *Providing opportunities to demonstrate their skills and others.*

The hours' ratio devoted to independent processing of material and hours for classroom work is analyzed. Practical methods and forms of organization of independent work of students are offered. Approximate topics of individual work and a system of linguistic exercises aimed at working on specific topics and consolidating the material are determined. The article notes that immense value in the course study is given to independent creative work, which activates the search activities of students of philology, promotes the development of thinking, strengthens memory, and expands analytical thinking. The conclusions state that in the conditions of education caused by the global pandemic, the role of students' independent work has sharply increased. This type of work is gradually becoming a leader in the organization of the educational process. Independent work should be organized so that each student's personality develops, as the primary function of independent work is the formation of a well-cultured personality.

Key words: *classroom work, independent work, higher education institution, educational process organization, students' motivation.*

Wstęp. Współczesny rozwój Ukrainy wymaga fundamentalnych zmian w szkolnictwie wyższym. Mają one na celu zapewnienie jakości kształcenia, realizację indywidualnych doświadczeń w oparciu o podejście zorientowane na studenta. Przebudowa szkolnictwa wyższego ma na celu nie tylko opanowanie przez przyszłych nauczycieli teorii języków, ale także rozwój ich stabilnych umiejętności zdobywania wiedzy, samodoskonalenia i samorealizacji.

Dziś szkoła oczekuje od nauczyciela gruntownej wiedzy, odpowiedzialności za losy powierzonych mu osób. Odpowiednia jest tu opinia A. Kuźminskiego: "...nowoczesny nauczyciel musi mieć wysoką kulturę, komunikatywność, umiejętność samodzielnego i regularnego uzupełniania wiedzy" (Кузьмінський, 2005 : 347).

We współczesnej instytucji szkolnictwa wyższego wzrasta znaczenie samodzielnej pracy, w trakcie której studenci nie tylko zdobywają nową wiedzę, umiejętności i zdolności, ale także otrzymują doświadczenie aktywności twórczej. Właściwie zorganizowana samodzielna praca pozwala przyszłym nauczycielom nauczyć się pracować z dużą ilością informacji. Samodzielna praca może przyczynić się do zdobycia solidnej wiedzy, być narzędziem kształtowania u nauczycieli takich cech jak samodzielność, mobilność, aktywność itp.

Przejęcie instytucji edukacyjnych do procesu bolońskiego, zorientowanie edukacji na standardy europejskie, doprowadziło do znaczenia organizacji samodzielnej pracy. Ten rodzaj aktywności powinien przyczynić się do nabywania umiejętności uczenia się, samorozwoju, umiejętności twórczego stosowania zdobytej wiedzy, a także dostosować się do działalności nauczycielskiej. We współczesnych warunkach szybkiego

rozwoju społeczeństwa zdobyta wiedza szybko się starzeje, dlatego studenci muszą nauczyć się jej samodzielnego przyswajania.

W związku z reorganizacją procesu edukacyjnego zmienia się misja nauczyciela akademickiego. Współczesny nauczyciel akademicki musi uczyć studentów samodzielnego uczenia się, przetwarzania informacji i wykorzystywania ich w praktyce. Odbiorca szkolnictwa wyższego powinien zmienić status biernego konsumenta wiedzy na aktywnego badacza. Wynika to nie tylko z zapotrzebowania na wysoko wykwalifikowanych, konkurencyjnych specjalistów, ale także z dzisiejszych realiów.

Cel pracy – na przykładzie Katedry Lingwistyki Ogólnej i Języków Słowiańskich Tarnopolskiego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Włodzimierza Hnatyuka przeanalizować specyfikę organizacji samodzielnej pracy studentów w studiowaniu dyscypliny “Drugi język słowiański” i określić metody jej budowy.

Metody oraz metodyki. Podstawowe metody są: analiza, synteza, systematyzacja, uogólnienie. Metody i narzędzia diagnozowania sukcesu w nauce określają wystandaryzowane metody, których celem jest ilościowa i jakościowa ocena poziomu wiedzy, umiejętności, cech zawodowych, ideologicznych i obywatelskich oraz są wykorzystywane do ustalania poziomu jakości szkolnictwa wyższego do standardów szkolnictwa wyższego.

Wyniki oraz dyskusje. Organizowaniu samodzielnej pracy w literaturze krajowej i zagranicznej poświęcono wiele opracowań. Istotę pojęcia pracy samodzielnej badali A.M. Aleksyuk, I.P. Zadorožna, I.A. Nagrybelna, W.A. Kozakov, P.I. Pidkasisty i inni. Problemy związane z rozróżnieniem oznak pracy samodzielnej poruszali E.J. Golant, N.G. Dairi, B.P. Jesipov, R.G. Lemberg, G.M. Murtazin i inni. Zagadnienia poradnictwa pedagogicznego dotyczące pracy samodzielnej analizowali W.K. Buriak, L.W. Zadorožna, I.I. Łustenko, W.F. Szatałowa oraz inni.

Pomimo znacznej ilości badań na ten temat, problem organizacji pracy samokształceniowej studentów placówek pedagogicznych podczas studiowania dyscyplin cyklu lingwistycznego rzadko był przedmiotem badań naukowych, co doprowadziło do wyboru tematu badania naukowego.

Pojęcie “pracy samodzielnej” w literaturze pedagogicznej nie ma jednej interpretacji. W “Encyklopedii edukacji” samodzielną pracą jest interpretowana w następujący sposób: “samodzielną pracą ma na celu nie tylko opanowanie każdej dyscypliny, ale także rozwój ogólnych umiejętności w zakresie działalności edukacyjnej, naukowej, zawodowej, zdolności do podejmowania odpowiedzialności, rozwiązywania problemów znalezienia konstruktywnego rozwiązania, wyjście z sytuacji kryzysowej; po drugie, jest niezbędna dla tych studentów, którzy zamierzają łączyć swoje życie z naukami ścisłymi w trakcie studiów wyższych” (Енциклопедія 2008: 803).

Yu. K. Babansky uważa: “praca samodzielną to rodzaj aktywności, podczas której studenci na polecenie nauczyciela akademickiego i pod jego kierunkiem samodzielnie rozwiązują zadanie poznawcze, wykazując wysiłek, aktywność (Бабанский, 1977 : 17).

Biorąc pod uwagę te i inne podejścia do określania samodzielnej pracy, uważamy, że skuteczność samodzielnej pracy studenta zależy od poziomu motywacji studenta, umiejętności identyfikacji problemu i przewidywania sposobów jego rozwiązania, przedstawiania wyników, analizowania skuteczności jego pracy.

Główne sposoby motywowania studentów do samodzielnej pracy to: uwzględnienie zainteresowania studentów; stosowanie metod interaktywnych; dobór twórczych, problematycznych zadań; możliwość wyboru tematu przez studenta; profesjonalna orientacja zadań; zapewnienie możliwości zademonstrowania swoich możliwości; informowanie o wynikach osiągnięć.

Dzisiaj organizacja samodzielnej pracy uległa znaczącym zmianom. W trakcie systematycznego procesu edukacyjnego samodzielną pracą często sprowadzała się do studiowania poszczególnych tematów przez studentów z działów dyscyplin lingwistycznych, realizacji indywidualnych zadań i samodzielnej pracy podczas zajęć audytorijnych.

Jednak wymuszone zmiany w organizacji procesu edukacyjnego wywołane przez globalną pandemię wyniosły samodzielną pracę na nowy poziom – stała się dla studentów sposobem na zdobycie nowej wiedzy i umiejętności bez bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich, ale tylko poprzez ich porady i wskazówki. Podczas takiej pracy student nie tylko samodzielnie opracowuje materiał, ale także uczy się samodzielnie stawiać problem.

“Drugi język słowiański” w Tarnopolskim Narodowym Uniwersytecie Pedagogicznym imienia Wołodymyra Hnatiuka opanowany jest przez studentów II roku Wydziału Filologii i Dziennikarstwa. Przyszli filolodzy studiują tę dyscyplinę przez jeden semestr (3 kredyty). Na pracę samodzielną przydziela się 44 godziny. Program nauczania przewiduje samodzielną pracę w wymiarze około 50% całkowitego czasu studiów studenta, przeznaczonego na studia w tej dyscyplinie, przewidziane w przepisach Ministerstwa Edukacji i Nauki Ukrainy.

Przedmiot “Drugi język słowiański” należy do dyscyplin fakultatywnych. Studiując ten przedmiot, studenci zdobywają podstawową wiedzę teoretyczną z zakresu dyscypliny i umiejętności praktyczne do ich zastosowania w sytuacjach komunikacyjnych.

Umiejętność porozumiewania się w drugim języku słowiańskim w mowie i piśmie, opanowanie umiejętności analizy zjawisk językowych pod kątem podstawowych zasad i wiedzy; znajomość genezy i wzorców rozwoju języka, cech budowy języka, – są to kompetencje ogólne i zawodowe, które studenci nabywają studiując na uczelniach wyższych na kierunkach filologicznych. Duża część pracy nad zdobyciem odpowiednich kompetencji należy do samodzielnej pracy studenta, gdyż ta forma organizacji procesu edukacyjnego kształtuje nowoczesnego specjalistę.

W programach roboczych kursu opracowano i zatwierdzono tematyczny plan samodzielnej pracy, który obejmuje zarówno realizację samodzielnej pracy w postaci zadań twórczych, jak i zadań o charakterze praktycznym. Na przykład:

– Proszę postawić czasowniki podane w nawiasach w odpowiedniej formie czasu przeszłego.

(My, chłopcy) często (chodzić) _____ do kina.

(Ty, dziewczyna) wtedy (wychodzić) _____ za męż.

(Wy, chłopcy) (kupić) _____ wczoraj chleb.

(ja, chłopiec) (być) wtedy jeszcze mały.

Oni (tańczyć) _____ razem.

(Ty, chłopiec) (szukać) _____ swego zeszyta.

(Wy, dziewczyny) często (śpiewać) _____.

Moja babcia (pracować) _____ jako lekarka.

One (jeździć) _____ do Kijowa.

– Proszę uzupełnić tekst właściwą formą jednego z czasowników w nawiasach zgodnie z podanym przykładem.

Przykład: Zwykle Maria sama **robiła (robić/zrobić)** zakupy, ale wczoraj źle się czuła. _____ (Prosić/Poprosić) o pomoc męża i to Marek _____ (iść/pójść) do sklepu. _____

(Brać/Wziąć)3 ze sobą tylko 40 zł, bo od dawna nie był w sklepie i nie wiedział, co ile kosztuje. Najpierw długo _____

(oglądać/obejrzeć) mięso i wędliny, aż w końcu _____

(kupować/kupić) kilogram szynki. Potem przez kilka minut _____

(wybierać/wybrać)6 warzywa, ale nic nie kupił, bo _____

(zapominać/zapomnieć)7, o co prosiła żona. W końcu _____

(wkładać/włożyć) do koszyka jeszcze cztery chleby, kilogram sera i dwa masła. Kiedy _____ (płacić/zapłacić) za zakupy, okazało się, że

zabrakło mu pieniędzy. Nie wiedział, z czego zrezygnować, więc wszystko _____ (zostawiać/zostawić) w sklepie.

– Proszę przekształcić zdania zgodnie z podanym przykładem (tryb przypuszczający).

Przykład:

0. Nie jestem milionerem i dlatego nie podróżuję po całym świecie. – Gdybym był milionerem, podróżowałbym po całym świecie. _____

1. Ponieważ nie poszedłem na spotkanie z prezesem, nie mam lepszej pracy. _____

2. Nie mam lepszej pracy, więc nie zarabiam dużo pieniędzy. _____

3. Ponieważ nie zarabiam dużo, nie mogę kupić sobie mieszkania. _____

4. Ponieważ nie kupiłem mieszkania, nie mieszkam sam. _____

5. Ponieważ nie mieszkam sam, codziennie muszę robić porządki. _____

– Proszę użyć rzeczowniki umieszczone w nawiasach w odpowiedniej formie.

Znam tego (człowiek)_____.Widzę małego (kogut)_____.Pamiętam _____ o swoim (nauczyciel)_____.Rozmawiamy o tym (chłopiec). Miłuję się tym (królik)_____. Nie widziałas mojego (zeszyt)_____. Nie zdejmuj (płaszcz)_____. Nigdy nie widziałem (pies)_____. On nie chciał budzić (brat)_____.Ludzie dziękują temu (student)_____.Małe dziecko daje mleko (kot)_____.Już nie ma (deszcz)_____. Daje jeść (ptak)_____.On podziękował temu (tłumacz)_____.

Tradycyjne formy organizacji samodzielnej pracy studentów obejmują realizację zadań badawczych wraz z wykazem tematów streszczeń: Ulubiony środek transportu; Kino i teatr w moim życiu; Typowe potrawy kuchni polskiej; Ulubiony pisarz / malarz; Ulubiona książka; Kultura Polski; Słynni Polacy; Nobliści Polscy.

Jedną ze skutecznych metod samodzielnej pracy studentów "Drugiego Języka Słowińskiego", utrwalającą wiedzę teoretyczną, kształtującą umiejętności praktyczne, a także systematyzującą i uogólniającą tę wiedzę i umiejętności, jest metoda ćwiczeń. Oferujemy typowe typy zadań.

1. Proszę określić, o jakim wieku chodzi w następujących wyrażeniach, łącząc wyrazy z kolumn A i B:

A B

1. cielęce lata a. 60 lat
2. być w kwiecie wieku b. 1-1,5 lat
3. być w wieku podeszłym c. 15-18 lat
4. nosić koszulę w zębach d. 13-16 lat
5. młozdiniec e. 19-30 lat
6. nastolatek f. 30-45 lat

2. Wśród podanych niżej zwrotów proszę odnaleźć synonimy:

Robić zakupy, być do twarzy, jarzyny, odzież, żywność, konfekcja, sprzedawca, pasować, ekspedient, rynek, warzywa, targ, artykuły spożywcze, kupować coś.

3. Proszę połączyć sytuacje w autobusie lub w pociągu z odpowiednimi pytaniami i życzeniami. Pierwsza sytuacja jest przykładem.

A B

1. Jesteś na dworcu autobusowym i nie wiesz, jak można dojechać do Rzeszowa.	a. Czy mogłaby Pani powiedzieć, jaki jest bezpośredni autobus do Rzeszowa?
2. Wsiadłaś do pierwszego lepszego autobusu i nawet nie wiesz, dokąd on jedzie.	b. Czy wysiadają państwo na następnym przystanku?

3. W pociągu czujesz się źle. Chciałabyś usiąść, ale wszystkie miejsca są zajęte.	c. Czy to jest autobus do Krakowa?
4. W przepelnionym autobusie ktoś bez przerwy depta ci po nogach.	d. Cześć, Anio! Dokąd jedziesz?
5. Widzisz starszkę, stojącą obok miejsca, na którym siedzi młody chłopiec.	e. Czy mógłby Pan uważać na nogi?
6. Chcesz wysiąść na następnym przystanku. Nie masz dostępu do drzwi.	f. Szczęśliwej podróży!
7. W poczekalni dworcowej spotykasz swoją koleżankę.	g. W której kasie można kupić bilety sypialne?
8. Na dworcu żegnasz się ze swoim kolegą, który odjeżdża pociągiem do Kijowa.	h. Czy mógłby pan ustąpić miejsca tej starej kobiecie?
9. Jesteś na dworcu kolejowym. Chcesz kupić bilet do wagonu sypialnego.	i) Czy mógłby mi pan ustąpić miejsca?

4. Jak rozumiecie podane niżej przysłowia? Proszę zilustrować ich znaczenie w mini-dialogu lub monologu na temat „Na dworcu”.

- Śpiesz się powoli;
- Ciszej jedziesz – dalej będziesz.
- Kto się spieszy, ten ludzi śmieszy.

5. Sytuacja konwersacyjna. Dopiero wróciłeś z urlopu z nad morza. Spotkałeś koleżankę, która pyta o twoich wrażeniach. Ułóż dialog, używając takich wyrażen:

*Być oczarowanym (zachwyconym, oszołomionym);
Wspominać o tym z tęsknotą, z żalem, że te chwile już nie wrócą;
Odczuwać nostalgię;
Dziwić się czemuś;
Odczuwać radość (smutek); Cieszyć się;
Bardzo miło wspominać (niemile wspominać).*

Wnioski. W warunkach edukacji wywołanych globalną pandemią znacznie wzrosła rola samodzielnej pracy studentów na uczelniach. Ten rodzaj pracy stopniowo staje się liderem w organizacji procesu edukacyjnego. Samodzielna praca to twórcza aktywność studentów uczelni wyższych, która powinna mieć miejsce zarówno w trakcie zajęć, jak i poza nimi. Praca powinna być tak zorganizowana, aby rozwijała się osobowość każdego ucznia, ponieważ podstawową funkcją pracy samodzielnej jest kształtowanie osobowości wysoko kulturowej.

Література

- Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения / Ю. К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1977. – 254 с.
Енциклопедія освіти. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.

References

- Babanskiy, YU. (1977). *Optimizatsiya protsessa obucheniya* [Optimization of the learning process]. Moskva : Pedagogika, [in Russian].
- Entsyklopediya osvity* (2008). [Encyclopedia of Education]. – Kyiv : Yurinkom Inter, [in Ukrainian].
- Kuz'mins'kyu, A. (2005). *Pedahohika vyshchoyi shkoly* [Pedagogy of higher school]. Kyiv : Znannya, [in Ukrainian].

STRESZCZENIE

Artykuł analizuje rolę samodzielnej pracy we współczesnych instytucjach pedagogicznych szkolnictwa wyższego. Należy zauważyć, że na obecnym etapie wzrasta rola pracy samodzielnej w trakcie której studenci nie tylko zdobywają nową wiedzę, umiejętności i zdolności, ale także uzyskują doświadczenie twórczej aktywności. Samodzielna praca powinna przyczynić się do nabywania umiejętności uczenia się, samorozwoju, zdolności do twórczego zastosowania zdobytej wiedzy, a także przystosowania się do działalności nauczycielskiej.

Rozpatrzono specyfikę organizacji samodzielnej pracy studentów uczelni pedagogicznych jako skuteczny sposób podnoszenia poziomu wiedzy i utrwalania praktycznych umiejętności w studiowaniu dyscypliny „Drugi język słowiański”. Określono główne sposoby kształtowania motywacji studentów do samodzielnej pracy. Wśród nich wyróżniamy: uwzględnianie zainteresowań studentów; stosowanie metod interaktywnych; dobór twórczych, problematycznych zadań; możliwość samodzielnego wyboru tematu przez studentów; zawodowa orientacja zadań; zapewnienie możliwości wykazania się swoimi umiejętnościami i inne.

Zanalizowano stosunek godzin przeznaczonych na samodzielne przetwarzanie materiału do godzin pracy w audytorium. Zaproponowano skuteczne metody i formy organizacji samodzielnej pracy studentów. Określono przybliżone tematy pracy indywidualnej oraz system ćwiczeń językowych ukierunkowanych na pracę nad określonymi tematami i utrwalenie materiału. W artykule zauważono, że duże znaczenie w opracowywaniu przedmiotu ma twórcza samodzielna praca, która aktywizuje działania poszukiwawcze studentów filologii, sprzyja rozwojowi myślenia, wzmacnia pamięć, rozszerza analityczne myślenie.. W wynikach stwierdzono, że w warunkach edukacji spowodowanych globalną pandemią rola samodzielnej pracy studentów gwałtownie wzrosła. Ten rodzaj pracy stopniowo staje się liderem w organizacji procesu edukacyjnego. Samodzielna praca powinna być tak zorganizowana, aby rozwijała się osobowość każdego studenta, ponieważ główną funkcją samodzielnej pracy jest kształtowanie wysoko kulturowej osobowości.

Słowa kluczowe: *praca audytoryjna, praca samodzielna, instytucja szkolnictwa wyższego, organizacja procesu edukacyjnego, motywacja studentów.*